

robin hood

(montázsok)

Legenda, mese, valóság és osztályharc

MANÓNAK

DE TE FABULA NARRATUR

(rólad szól a mese)

anarcho-kommunista kiadó

2011

Bakfitty! Mire várunk a kommunista forradalmat nekünk kell végigcsinálni, kérlelhetetlenül, kíméletlenül és következetesen! (De vajon merre vagytok csakis láncaitokat veszíthető kizsákmányolt tömegek?...) Pestis épp nincs, de világválság igen, a tőke rajtunk veri le a profitéhségét s veszteségeit, általunk tartja fenn magát! Én meg egy történetet mondok, mint ama nagy Boccaccio a pestis idején... Erdemes? Nem félrevezető? Ámbár nem szórakoztatni akarlak benneteket, elütni az időt cimborák...Zarándokuljunk hát vissza az idő létráján...

Valaha rég — imígyen szól az utópia — III. Jenő pápasága idején, küldöttség élén a pápai udvarba érkezett Gabalai Hugó szír püspök, és előadta a pápának, hogy a Távols-Keleten, a földi paradicsomtól már nem is oly messze, van egy tejjel-mézrel folyó ország, a Rex Sacerdos, bizonyos János Pap országa — de jaj szegény fejemnek ez egy másik histórai, vagy mégsem?⁽¹⁾

A norman hódítás idején a vidéki lakosság jó része a szó teljes és klasszikus értelmében rabszolga volt (és ez a Domesdy Bók szerint még 1086-ban is a népesség mintegy 10 %-ára volt igaz) a király által földbirtokossá emelt normann hűbérurak számára ez a rendszer nem bizonyult gazdaságilag kifizetődőnek.

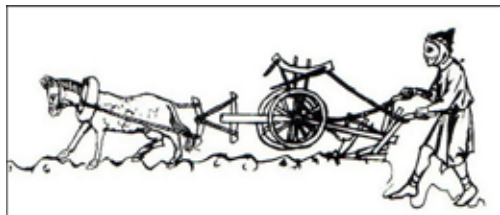
A földesurak ugyanis katonák voltak, akiktől a hűbérbirtokfejében a királynak nyújtott katonai szolgáltatást vártak el; a meghódított angolokat akarták a földesurak dolgoztatni, viszont minden felelősség nélkül, úgy, hogy nem etetik őket,

nem törődnek velük, ami amúgy a rabszolgotartás nyilvánvaló hátulütője. A normanok ezért merev, írott, feudális jellegű jogszabályokat honosítottak meg Angliában, amelyek arra irányultak, hogy minden földművest egy osztályba, a jobbágyok osztályába taszítsanak. Ezeknek a földönfutóknak „nincs egyéb tulajdonuk, mint saját hasuk” — ahogy azt a szólás-mondás is tartja, nincsenek törvény biztosította jogaik, a major urával szemben...

A parasztnak a súlyos munkaszolgáltatásokon kívül még mindenféle terhet is raktak a vállára. A falu malma például az úr tulajdona volt és minden őrlést itt kellett elvégezni. Ez a privilégium a visszaéléseknek olyan közismert melegágya volt, hogy a középkor irodalmában nem szerepel egyetlen olyan molnár se, aki ne lett volna gazember. Ezenkívül, mint ahogy a király tulajdonjogot

formált minden erdőre, a major ura jogot formált a falusi legelőre — éppen ezzel szemben lépett fel Robin Hood bandája és amennyire csak képes volt visszavette a „nép”-nek a legelőt, az „erdők gyümölcseit”, a tavak halait, a vadat, és ami jó falat csak létezett. A vadászati törvények végtelen sora, amelyek hosszú évszázadokon

át isten csapásaként neheztek az angol parasztság vállára, ebben az időben kezdtek éreztetni hatásukat. A legsúlyosabb mind közt azonban az volt, hogy

mindazok a területek, melyeket a műveletlen földekből termőfölddé alakítottak át, az uraság tulajdonába kerültek és nem gyarapíthatta a közös földeket.

A jobbágy fenyegetések közt, csak uráért él, sújtják a kényszerszolgáltatások, el kell viselnie az ütlegeket, megfosztják birtokától. Ha nincs tulajdona, kénytelen dolgozni, ha van tulajdona, arra kényszerítik, hogy megváljon tőle. Az úr tévedése a jobbágy büntetése, a jobbágy tévedése, alkalom az úrnak arra, hogy martalékává tegye a parasztot...

ROBIN HOOD SZÜLETÉSE ⁽²⁾

Erős, vállas legény Willie,
Nemes házból való;
Richard úrnak csatlósa lön,
S volt bére, kosztja jó.

Richard úrnak egy lánya volt,
Egyetlen lilioma;
Egymáshoz illőbb kedvesek,
Nem éltek még soha.

Történt egy szép nyár éjjelén,
A levél zöldellt a fán,
Az erdőben találkozott
Willie s a víg leány.

”Ó, szűk az én szoknyám,
Willie Mi bő volt hajdanán,
Mi régen rózsaszínű volt,
Arcom most halavány.

De hogyha rájön jó atyám,
Mi van kettőnk között,
Addig nem lát ételt-italt,
Amíg fel nem kötött.

De jöjj a házamhoz, Willie,
Ha majd leszáll a nap,
És fogj karodba,
ne sértse meg a kő a lábamat.”

És házánál is volt Willie,
Midőn a nap leszállt,
S a lány a holdnak fényinél
Nyitott ablakban állt.

Vállán bíborpiros palást,
Magát aláveté;
És Willie, a vállas és erős,
Két karja közé vevé.

Azöld erdőbe mentek ők,
S az éj még el se múlt,
És ott, a zöld levelek között
Szült egy szép kis fiút.

Az éj haladt, feljött a nap,
És szórta sugárjait;
És szépen elrezzentgeté
Richard gróf álmait.

Szólíthatá vig ifjait,
Mindegyiket nevéen:
"Ó, kedves lányommal mi van,
hogy nem jön most elém?"

Rossz álmom volt az éjszaka,
Ó, bár ne hozna bút!
Azt álmodtam, kedves lányom
A sós tengerbe fúlt.

De ha lányom rablók ellopák,
Ha meghalt, vagy beteg,
Megesküszöm, meg is tartom,
Felkötlek tikteket!"

Keresték fenn, keresték lenn,
Az erdőt felverék;
Meg is lelték a fák alatt,
Dajkálta gyermekét.

Karjába vette a kisfiút,
Gyengén megcsókolá,
Szólt: „Apád felkötném szívesen,
De anyád éljen soká!”

Csókolta újra és megint:
„Unokám vagy hát, gyerek,
Robin Hood, a zöld fák fia,
Neved csak ez lehet.”

Sok dalt terem az árpaföld,
A rét is eleget,
De arról tán egyik se szól,
Hogy ő hol született.

Nem volt az vár, kastély se volt,
Hol ő világra jött,
Szülték zöld árnyú fák alatt,
Szép liliomok között.

Anéphagyomány világa kitarul, mint ablakunk egy üde tavaszi reggelen. Históriaink szerint Robin Hood a XII. század elején élt, Oroszlánszívű Richárd korában törvénytelenül. Más feljegyzések szerint az apja earl⁽³⁾ volt, aki az ír háborúban

meghalt. Fiát, a gyermek Robint, nagybátyja nevelte. A gyám azonban visszaélve helyzetével elvette a gyermek örökségét. Így vált Robin Hood otthonát vesztett, társadalmon kívüli banditává.

Megint más forrás úgy tartja, hogy Robin Hood, erdei betyárok közé keveredve, megdézsmálta a „királyi őzeket” s ezért lett „törvényenkívülivé.” — Egy XVII. századi historikus így ír róla:

„Ő volt a legderekabb rabló, aki valaha élt, mert tudd meg olvasó, nem rablásai miatt került lajstromunkba, hanem jótetteiért... Fő menedéke a sűrű sherwoodi erdő volt, de volt másutt is tanyája, a yorkshire-i grófságban, a tengerparton, hol az egyik öblöt ma is Robin Hood öblének nevezik, de nem azért mintha ő afféle tengeri kalóz lett volna — csak szárazföldön rabolt —, hanem azért mert ezeken a járatlan vidékeken kellett elrejtőznie.”

Teltek-múltak az évek, s a legendára, mint mindig, újabbak rakódtak. És Robin Hood hamarosan már nem egyedül

bujdosott az erdőben, mezőkön, szélverte falusi zugokban. Tanyát vertek vele együtt barátai is. Mindenekelőtt John Nayler, akit öles termete

miatt csak Little Jonhnak neveztek, aztán Tuck Barát, aki megszökött a fountainsi apátságból, és még sokan mások.

„Szabad emberek vagyunk. Nincs úr, nincs szolga. Ha azt teszitek, amit mondok, azt saját akaratotok szerint tegyétek.. Vig lakmározástok közben figyeljétek szavamra! Minden embert, aki a népet sanyargatja meg kell fosztani „terheitől”! A népnézók zsebeit kell kiforgatni! Az erdőn püspök, apát, városbíró tele bukszával át ne jusson, ellenben a gyengébb nemre kezet ne emeljünk! Szegény parasztot, a pórnépet asztalunkhoz ültessünk, bánatódása ne essék! Lovag, vagy olyan nemes ember, ki szegény, nyugton lehet felőlünk. Ha az előbb elhangzottakat betartjuk, lelkesmeretünk tiszta lehet. – fejezte be törvényhídetését Robin.”

„Ó, szörnyű szolgasors! A természet szabad embereket szült, de a „balsors” (az osztálytársadalom, ezen belül a feudális viszonyok) szolgákká silányította őket. A jobbágnak szenvednie kell”, — szállt a jajszó naphosszat, szerte-szét ködös

Angliában, a panasz árját repítette a bánatos északi szél, s gyarapodni kezdett Robin Hood törvényen kívüli serege. Ezernyi legenda kelt életre Anglia „koporsóiban” a falu sártengereiben, kunyhóiban, népi regélők dalra fakadtak. És leleményességük sem volt akármilyen, erről szól alábbi kis mesénk:

„1200 körül János király egy vadászkastély építését indítványozta, Nottingham városa mellett. Gotham lakói felismerték ennek következményeit, hiszen a király útban vadászházához átvágna a falun, így az királyi felvonulási területté válna, ami pedig új adók fizetésére köteleznék őket. És vajon mit tettek erre? Az egész falu Robert a kondás, Sally a fejjőlány, kicsiny, nagy, kövér és mosolygós, az egész falu apraja-nagyja örültek tette magát. A falusiak kerítést emeltek egy kakukkot lakta bokor köré, hogy megakadályozzák a kakukkot a menekülésben; megpróbálták vízbe fojtani egy angolnát; komolyan nekiálltak, hogy gereblyével kihúzzák a holdat az egyik tóból; sajtot görgettek le az egyik domboldalon, hogy kerekre formálják azt.

Mivel akkoriban az örületet ragályosnak tartották, a

színjáték, hogy a falu tele van eszelősökkel, tökéletesen ésszerűnek tűnt, és a trükk pompásan be is vált.”

De vissza Sherwoodba! ...add a lovat Manócska s pattanj fel mellém... Ott tartottunk, hogy a szerzői mesék, de a népballadák is, az „egyenlők” bandájáról, seregéről beszélnek a Robin Hood történetekben, miközben ez az egyenlőség eszme ellentmondásosan jelenik meg, mert hőseink nem tudnak teljesen elszakadni a kor hierarchikus társadalmától. A „nincs úr, nincs szolga” felfogás Robin Hoodra és társaira felemásan igaz. Robin

vezére volt bandájának, ha nem is választott de természetesnek vett vezére, a törvényhirdetés is az ő szájából hanzott el... A középkori feudalizmus „gula” alakú rendszerre, hierachikus viszonyai viszszaosztóznak a folklór irodalom és a szerzői mesék hasábjairól, de az „egyenlősítők” álmai is. Kétségtelen, hogy számkivetettségük, a törvényenkívüliek egymásra

utaltságából születő „osztályszolidaritásuk”, és a hatalmasokat

kifosztó rabló, bujdosó életformájuk — szinte teljesen eltakarja a társadalmi osztálykülönbségeket — barát, nemes, és kizsige-relt paraszt egyként egységűvé válik/válhat. A vezéregyéniség Robin Hood, de ő ezt nem érzékelteti, a többiekkel egyenrangúan viselkedik. Robin Hood semmiféle komolyan vehető irodalomban, ábrázolásban nem mutatja ki társaival szemben feltételezett, de konkrétan nem bizonyítható, nemesi származását. Azonban a fejekben csak nehezen rombolható le a társadalmi hierarchiának akárcsak a képzelete is, hiszen társai többnyire szolgálják őt, miközben egy hajóban eveznek. Figyeljünk csak a megszólításra!

„Gazdánk, mi bajod — szólt William Stutey —
csuromvizes öltözeted ?”

„— Ó, jól vagyok én, csakhát e legény,
Párbajban a vízbe vetett”

Figyeljünk: „az én seregemre”!

Szólt: „Tégedet itt soha senki se bánt,
Mert mindez az én seregem,
Hetven egy híján, csak egy a hiány,
ha beállsz, tied köpenyem.

majd másutt:

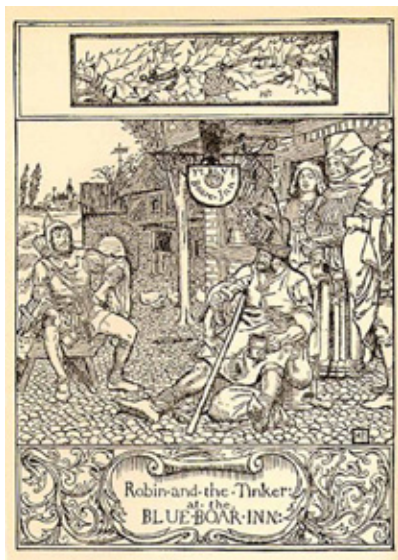
S indult a két derék vitéz
Bokron, bozóton át,
S urától elnyert Little John
Öt fényes koronát.

miközben pedig Little John rühelli a szolgálágot:

„Benned ha nem nézném uram,
Adnék ezért neked;
Ám fogsz szolgát, ahol akarsz
Én szolgád nem leszek!”

Robint azonosították Hoddal, a szél istenével is. Tuck barát lett volna például a fagy és a hó istene, Robin és Tuck barát párbaja jelképezte volna a tavasz és tél csatáját... beindult a mítosz gyártás. Gyermekien naiv, „népi hősoket” idealizáló mesékben, dalokban jókedvű, nyíltszívű, bátor, verekedő törvényenkívüliek bandájának romantikus világa tárul elénk; népköltészet, mitológiából és a legendáriumok „történelmi” emlékezetéből összegyúrva. Az évszázadok során Robin Hood alakja összefonódott a május ünneppel. A fiatalság ezen a napon évről-évre dallal-tánc-calmuzsikával, eszem-iszommal emlékezik meg a nép hőseről, hőseiről. Egyesek zöld bekecsbe öltöznek, és ijjal kezükben eljátszák az erdőben közönségük előtt Robin és társainak tetteit. A szegények hada könnyen azonosult hőseivel, akik szeretik a macsó férfias erőpróbákat, hajba kapnak egy szóra, és péppé verik

egymást, de azután annál vígabban isznak, esznek, mulatoznak, és teszik a fejüket tovább a szép lányoknak, asszonyoknak. Erdők, országutak, mezők, vásárok „útonállóí”, akik megkopasztják a gazdag kereskedőt, visszaveszik az adószedőtől a kizsigerelték éhjussát, a földbirtokos zsíros parasztot és nemest egyaránt kirabolják, hülyét csinálnak a városbíróból, seggbe billentik a kocsmáros, aki vízezi a bort, segítik a szegényeket és elesetteket, vadorzókat bújtatnak, vámot szednek az uraktól. Igazságosztók az isteni jogrend védelmében! Másfelől még „áldozataikkal” szemben is lovagiasan viselkednek

(a lovagkorban járunk...dalol a trúbador.... egy lovagot meg akarnak sarcolni az erdőben útonállóink, de amaz csóró mint egy mai nottinghami hajléktalan, így még ők adnak pénzt neki...), mese ízű vidámság tölti meg kalandjaikat, teret adva eképpen a kópéirodalom mind erőteljesebb kibontakozásának. Nem holló sötét, világtól elzárt kolostorok, pestis leheletű sikátorok, nem is az ármányos királyi udvarok, de annál inkább az édenkertté idealizált vidám és nyílt természet gyermekei. A középkor uralkodó eszményeit: a lovagjasságot, bajtársiasságot, a nő tiszteletét és vallásosságot a kortól, amelyben éltek független, időtlen napsütéses derűvel sugározzák ki. S noha a szó tényleges értelmében nem voltak ra-

dikálisak, kétségtelen, erkölcsi felfogásuk nem teljesen vág össze a feudalizmus társadalmi gúlákat látó, földi és mennyországi közbenjárókat feltételező szemléletével. Ezért is gyűlik meg Robin Hood és társainak baja lépten-nyomon a feudális elnyomó hatalom tipikus alakjaival: sherifffekkel és püspökökkel.

„A sherifftől vagy tíz lépésre Robin lépett ki a az erdőből felajzott ijá,rad tekintetét a sheriffre vetre.

– Ugy, sheriff – kiáltotta Robin – megtudtad, hogy elmentem és idelepakodtál, hogy a barátomat foglyul ejtsd. A Szent Szűzre mondom, inkább maradtál volna a városfalak között. Most már nem kegyelmezek neked. Hét esztendeje, hogy ilyen gyorsan nem kellett gyalogoljak, mint ma reggel, és ez számotra egyáltalán nem jó jel. Mondd el utolsó imádat, mert ütött halálod órája!

A sheriff tudta, hogy csakugyan érkezett utolsó órája, ezért még kitört. Te elvetemült ordas – kiáltotta –, a kancellár minden bokrot felveret majd, hogy elfogjon ezért! Én... de többet nem szólhatott. Robin íja átfürödött páncélingén, megingott és holtan fordult alá a nyeregből. Ekkor Robin a lovaghoz lépett, elvágta köteleit és lesegítette a lórról.”

A Robin Hood történetek nagy száma is azt bizonyítja, hogy az angliai kizsákmányoltak (nagy részben jobbágyok) hevesen tiltakoztak a normann hódítók új rendje ellen. Mint minden homályos történelmi eredetű történetet, így ezt is, ki tudja használni a nacionalizmus (miképpen a konkrétabb Geyer Flórián alakjából,

dalából náci indulót farag a megittasult teutón vérfarkas sereg). De ne egyszerűsítsük Robin Hood históriáját egyféle idegen hódítók ellen fellépők históriájává, hiszen mint jelkép és a folklór is azt közvetíti, hogy a társadalmi elnyomással szemben álltak a maguk visszafogott szintjén a sherwoodi erdő társadalmi banditái.

Így az elnyomottak társadalmi tiltakozásának, harcának vált jelképes alakjává Robin Hood egyfajta „igazságot osztó védőszentként”.

Tisztelték az angol uralkodót és szembe kerültek a trónbitorló normannokkal, nomeg azzal a János herceggel másnéven Földnélküli Jánossal, aki kihasználta Oroszlánszívű Richárd távollétét (aki valójában a kereszties hadjáratában időközben

elpusztult) és magának követelte a trónt. A naiv felfogás úgy tartja, hogy a jogszerinti uralkodó jó uralkodó, mert nem hódító, nem idegen elnyomó, ugyanakkor igazságos is hiszen istentől rendeltett, akárcsak a magyarországi szegényparaszt monda és mesevilágban Matthias Rex.

Az önkorlátozó, de egy szinten mégis lázadó magatartás, egyik frappáns megnyilatkozása az effajta társadalmi banditizmus. A középkorban ezt tükrözi vissza a folklór: népballadák, népmé-

sék, dalok lejegyzetelt szövegei illetve különböző írók, szerzők feldolgozásai, amelyek a népballadák alapján keletkeztek.

„Hát ez az igazság, normann rablója? – tört ki a düh Robinből – Halld hát Vid, vagy ahogyan a nép nevez Vid Vid, mit mondok én neked! Mióta Richard királyunk kereszteshadba vonult, nincs igazság Angolhonban, mert a hatalmat az ilyen magadfsajták bitorolják. De csak egy tapodtat is jöjjetek tovább, s egyikőtök sem látja többet isten szép világát”

A nemesi származású számkivetett és a napestig megszakadó nincstelen paraszt önkorlázó osztálytudata összevág e téren — mondák, mesék és balladák szólanak erről. Mindez azon alapszik, hogy vannak jó és rossz uralkodók, és mivel a trónbitorlókat nem illeti meg a trón ezért ők „rosszak, csúfak és gonoszok”, visszaélnék helyzetükkel, a trón valódi jogos birtokosa azonban „jó és igazságos”, és ha tudna a nevében elkövetett igazságtalanságokról, akkor fellépne azok ellen.

ROBIN HOOD ÉS HEREFORD PÜSPÖKE⁽⁴⁾

Jó emberek, figyeljetek,
Arról mondok mesét,
Hogy szolgált püspöknek Robin,
S hogy vette meg a bért.

Történt a víg Barnsdale körül,
Zöld árnyú fák alatt,
Hereford-i püspök arra járt,
S kísérte nagy csapat.

„Őzet kell vágni — szólt Robin —,
De szép kövér legyen,
Meghívom rá a püspököt,
S árát rajt megveszem.

Kövér őzet — szólt jó Robin —,
Vigyük az útra ki,
S tartsuk szemmel a püspököt,
És szolgáljunk neki.”

Pásztorruhába öltözött,
Szintúgy hat embere,
És várták Hereford püspökét,
Tűz mellé ülve le.

Apüspök szolt: „Mi készül itt?
S e nagy hűhó kinek?
Vagy mért vág le királyi őzt
E hitvány kis sereg?”

„Mi őrizük — így szolt Robin —,
Itt a király juhát,
Ünnepnapunk a mai nap,
S őzhöz jogot ez ad”

Apüspök szolt: „Igen derék!
Király is tudja meg,
Siessetek, király elé
Viszlek én titeket!”

„Kegyelmezz, ó — így szolt Robin —,
Kegyelmezz, ó, nekünk,
Tisztetben nem való, uram,
Hogy elvedd életünk!”

Apüspök szolt: „Nincs kegyelem,
Én nem kegyelmezek,
Siessetek, király elé
Viszlek én titeket!”

Egy fának dőlt háttal Robin
Sarkánál csipke-tő;
Keményen állt s ruhája alól
Egy kürtöt vett elő.

Beléfűjt vékonyabb végénél,
S fűjt egy hatalmasat,
S Robinnak hetven embere
Tüstént előszaladt.

Köszöntötték Robin Hoodot
Sorban, szép rendivel.
„Kürtöd, uram — szólt Little John —,
Erdőnk mért verte fel?”

„Ó, itt van Hereford püspöke
S nekünk párdont nem ad.”
„Vegyük fejét — szólt Little John —,
S lökjük sírba magát.”

„Kegyelmezz — szólt a püspök úr —,
Kegyelmezz, ó, nekem,
Ha tudtam volna, hogy ki vagy,
Szód nem keresztezem.”

„Nincs kegyelem — szólt jó Robin —,
Nálam sincs kegyelem,
Siess, siess, ne késlekedj,
Barnsdale-ig jössz velem.”

S Robin megfogta a kezét,
S vezette Barnsdale-ig;
S adott neki jó vacsorát,
S itatta hajnalig.

„Számoljunk — szólt a püspök úr —,
Félek, hogy sokra rúg.”
„Ide a zsákod, püspököm
— Szólott John —, számolunk!”

Lehúzta a püspök köpenyét,
Kapta a zsákokat,
És rászámolt a zsákokból
Háromszáz fontokat.

„Most már ereszd” — szólt jó Robin.
— Szólt Little John: „Ne még,
Ne addig, míg el nem dalol
Nekünk egy szép misét.”

Fához kötötték a kezét,
A püspök énekelt,
S isten uccse, oly misére még
Pórfül sosem fülelt.

Az erdőből a püspököt
Zene kísérte ki,
Ugyan táncolt a püspök úr,
Taktust vertek neki.

Lovára tették, s búcsúzott,
Csakhogy fordítva ült,
Fogván a ló farkát, futott,
S még ennek is örült.

„A legmagasabb hely azé, akit az isten uralkodónak állított. Ahogyan a világot — a makrokozmoszt — isten, az emberi testet — a mikrokozmoszt — pedig a lélek vezérli, úgy vezérli a politikai testet az uralkodó, akinek alattvalóihoz fűződő viszonyát a fej és a tagok viszonyához lehetne hasonlítani. Az uralkodó hatalma nem függ a vezetettek akaratától. Egyedül istennek van alárendelve, egyedül neki szolgál («Rex-minister Dei»). Csakhogy az egyház kihangsúlyozta, az uralkodó isten kegyelméből neki, az egyháznak tartozik felelősséggel, hiszen isten akaratának kinyilatkoztatója az egyház. Az uralkodót semmiféle földi hatalom nem köti...

...Az alattvalók az uralkodótól kapják a törvényt, és teljes egészében neki, a felkent személynek tartoznak engedelmisséggel. Az uralkodó ellen elkövetett tett árulás és bűn, amivel a bűnös az isten hatalmát képviselő személyt sértette meg. Az uralkodó kötelessége pedig, hogy alattvalói jólétéről gondoskodjék... A hatalom erőfeszítései, amelyekkel a transzcendens világgal való kapcsolatát igyekezik alátámasztani, visszhangra ta-

lálnak a néptömegek tudatában. A császári és királyi hatalom isteni természetét kielégítően magyarázza az az elképzelés, hogy a közemberek és a hatalom közössége istent is magába foglalja. Magát Krisztust gyakran ábrázolták király képében. A földi uralkodó megkoronázását vallási szertartás kísérte, amely konkrétan és kézzel foghatóan jelezte a hatalom isteni eredetét....”

„Ebben a pillanatban Sir Richard at Lee leszőkött s nyeregéből, levette kalapját és feljűk futott.

– A király! Térdre, Robin! – kiáltotta. A lovag letérdelt Orszálszűű Richard előtt, aki most lehűzta csuklyáját, és elűttűnt gesztenyszűű haja, szép arca, büszke, de jűsűűgűs tekintetű kűk szeme. Fűlrevonta kűpenyűt, és kivilűglott drűga selyem zekűje az Anjou-csalűd pűrdűcos és Franciaország liliumos címereivel.

Robin, a fűldűnfűtűk, Vűlgyi Alan, mind-mind letűrdeltek.”

„A szokás és törvény hatalma mindenkire kiterjed, közöttük — és elsűsorban — az uralkodóra, akinek elsűrendű feladata, hogy védje és betartsa a jogot. Az a gondolat, hogy az uralkodű a fennűllű jog űre, igazsűg és kegy gyakorlűja, áthatja szűmtalan «Uralkodű tűkrűt», az uralkodűs e szeműlyre szabott, az uralkodű egyűni tulajdonsűgait elűtűrbe helyezű tankűnyveit... A trűnra lépű kirűly feleskűszik a jogra. Kűlűn államjogot a kűzűpkor nem ismer. Az uralkodűnak tűszteletben kell tartania

a szokásokat, és azokkal összhangban kell kormányoznia. Ha megszegi a törvényt, alattvalói nem kötelesek alávetni magukat az igazságtalanságnak. Szembe kell szállni a királlyal vagy bírójával, ahogy az rosszat teszen, és akadályozni kell minden eszközzel, még ha rokonod vagy urad is. És ezzel hűségsküdet meg nem szeged, mondja a Száz Tükör...”

A népnek tehát bizonyos esetekben joga van szembeszállnia a jogot és törvényes küldetését megszegő uralkodóval, az uralkodás formáját azonban nem változtathatja meg, a trónfosztott uralkodót csak egy új uralkodó válthatja fel.

”Mintha a király nem is cselekedhetne rosszat, csak — a szokásos fordulattal élve — «gonosz tanácsadói» vezethetnék félre. A népi irodalom alkotásainak ez a gondolati háttre egybevág azzal, amit a népfelkelések esetében tapasztalhatunk.

A malasztos zarándoklatnak nevezett felkelés során például kinyilvánították, hogy az nem VIII. Henrik, hanem Thomas Cromwell ellen irányul. A XVII. századi francia parasztlázadások jelszavai közé tartozott: «Éljen a

király, le a hivatalnokokkal!» A lázadók nem akarták tudomásul venni, hogy az adókra a király is áldását adta. Hajlok arra, hogy jó szándékúnak, sőt heroikusnak látták, amíg az be nem bizonyította az ellenkezőjét, s nemcsak a büntetéstől való félelem, hanem egyfajta talán nem is tudatosult öncenzúra tartotta vissza a népet a bírálattól. Ezek a gátlások azonban bizonyos események hatására feloldódhattak. Ilyenkor az uralkodóról kialakított képet Nagy Sándor és Salamon helyett, Heródesről és a Fáraóról mintázták”

...Beléptünk a középkori nemes udvarába, Manócska rábökött egy falfelíratra. Nézd! — szólt hozzám. Arra fordítottam tekintetemet, az alábbi volt kibetűzhető: A pap azt mondja: „én mindenkiért imádkozom”, a nemes azt mondja: „én harcolok mindenkiért”, a paraszt pedig így szól: „én dolgozom mindenkiért.” A király a háttérben vajon mit csinált?....

Nem érthetjük meg a középkori jog és jogtudat sajátosságait, ha nem vesszük figyelembe azokat a valóságos társadalmi és politikai feltételeket, amelyek közt e jog létrejött és érvényesült. Helytelen lenne a feudális államot az újkori állam analógiája alapján elképzelni. Az uralkodó osztály a középkorban rendszerint nem képes egységbe tömörülni. Tagjai, a feudális urak egyes csoportjai állandó vetélytársai voltak egymásnak, s ugyanakkor a királyi hatalom elleni „szakadatlan lázadás” állapotában éltek. Az uralkodó nem szinonimája és nem egyetlen hordozója a hatalom-

nak, mert minden, csak valamennyire is jelentős feudális úr arra törekedett — és gyakran nem is sikertelenül —, hogy a saját emberei fölötti hatalmat és a kormányzást megtartsa a maga kezében. Ezért az állam nem centralizált és nem uniformizált, nincs rendezett adminisztrációja. Az állam egységét, amennyire arról egyáltalán beszélni lehet, az uralkodó személye testesítette meg. Valóságos hatalma azonban az uralkodónak is csak akkor lehetett, ha rendelkezett ugyanazon eszközökkel, amelyekkel a hűbérurak, vagyis személyes hatalommal.

Mindezt tekintetbe véve volt kiemelkedő jelentőségű a valóságos forradalmi harcba torkolló eretnecség akár szociális akár teológiai — a kettő voltaképpen elválaszthatatlan egymástól — térnyerése. A John Ball-féle „osztályok nélküli társadalom

víziójának” kommunisztikus révülete, a huszitizmus vad „vörösödő szárnya”, a kommunisztikus adamiták és a reformáción átcsapó „münzeristák” forradalmi lángjai a maguk korában a legradikáli-

sabban támadják az elnyomás rendjét illetve annak alapjait, a fennálló világrend „totális meghaladásának” szándékával. Fejükben az utópisztikus aranykor álmát álmodva! Nincs konkrét elképzelésük a jövő osztály nélküli univerzumáról, pontosabban példáik, amelyekkel szívük alatt az egyenlőség álmát dédelgették a múltból átemeltek. Hallgassuk csak John Ball énekét:

„Mikor Ádám szőtt, és Éva font,
Ki látott akkor lovagot?”

Ragaszkodnak az ős-kereszténységhez, hiszen éppen az istentől eredeztetett császári-királyi hatalom alapjait akarják szétverni, felkoncolni, elpusztítani egyfajta ős-keresztény hevülettel, amelynek forradalmi lángjaiban fel-fel kacag a születőben levő ateizmus. Megkérdőjelezik és fel is akarják számolni az eleve elrendeltetettnek mutatkozó társadalmi berendezkedést.

„Afeudalizmussal szembeni forradalmi ellenzékiesség az egész középkoron végighúzódik. A korviszonyok szerint a misztika, majd a nyílt eretnokség, majd pedig a fegyveres felkelés formájában.”
(F. Engels)

Robin Hood és társainak tevékenysége lényegesebben visszafogottabb úgymond tartózkodóbb volt annál, hogy forradalmi módon megkíséreljék felszámolni az adott társadalmat: „Mert a társadalmi banditizmus tiltakozás ugyan, de szerény, nem forradalmi jellegű. Nem az ellen a tény ellen tiltakozik, hogy a parasztok szegények és elnyomottak, csupán a szegénység és az elnyomás

helyenként túlzó mértéke ellen száll síkra.” — Hobsbamw e megalapítása ugyancsak passzol a serwoodi erdők társadalmi banditáira. Robin Hood maradandó népszerűségét is viszonylag könnyű megmagyarázni. Büszke volt és „szabad”, szembeszegült azokkal a főképp rendőri és egyházi hatalmasságokkal, akik rangjukkal és gazdagságukkal vagyis osztályhelyzetükkel élve rászédtek és elnyomták a kizsákmányoltakat.

A jogszerinti királyhoz viszont hű maradt, a vallást elfogadta (a földhözragadt, de kedélyes Tuck barátot is befogadta a bandájába). Ű reformista „osztályharcnak” — de mint mondtuk nem az uralkodó osztályok elleni, hanem inkább annak korrump képviselőivel szembeni fellépések — közkedvelt ábrázolásai mindmáig visszaköszönek mozivásznakon, a bulvár sajtóban,

anarchista és mese magazinok hasábjain illetve a forradalmárok nyelvi, képi szimbolikájában. Az elidegenített élet fel-felderül a kapitalista hétköznapiak révületében, a „hatalom megfricskázói” ezért oly közkedveltek a jámbor állampolgárok tudatában s szívében. A tőke mesepiacának árutermekei forgatagában erre lehet alapozni. A Robin Hood-féle folklórt is ezerszer piacositja, eladja, kiforgatja a tőke intenzív áru-univerzuma. Az egykori, bármennyire is visszafogott, de lázadó indulatból, „fotel-élményt”,

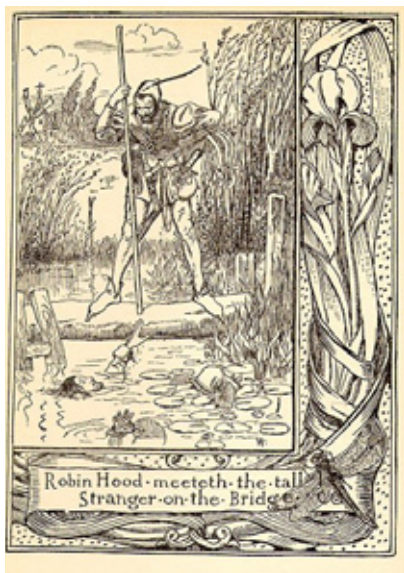
pusztán burzsoá interpretációjú mesét varázsol. Az árubörze sivatagában milliószor eladja nekünk ezt a kedélyes történetet, a kapitalizmus szülte sztárkultuszt erősítve. Ez utóbbira remek példa Errol Flynn 1938-as Robin Hood alakítása, amely a világegés előtti percben lép színre s úgy lehet rá tekinteni, mint a kapitalizmus dinamikus reforme-rére, Rooseveltnél hasonlóan. A kapitalizmus áruterelő mechanizmusa végletekig kisajátítja a népi (szub)kultúra rebellis megnyilatkozásait is. Ilyetén az osztályharcos „mese”, a lázadók, fosztogatók „meséje” nyers szórakoztatóipari szabadidő pótlékká lényegül, miközben a tömegek tudatában mégiscsak megragad lázadó mivoltában, rögzül a törvényenkívüli Robin Hood alakja. Mert

tagadhatatlanul ott mozog, él, igazságot oszt, és sert vedel, a „pór nép” között osztogat. A sherwoodi bandita alakja főleg szimbólumként eleven az osztályharcosok histográfiájában. Szimbólumként hatékonyabb, előbb, mint maga nem is teljesen világosan meghatározható történelmi mivoltában.

Egy ponton ezért tökéletesen mindegy, hogy a történelmi hűség mit vetít elénk. A mesék, mondák és mindinkább a középkorban megszülető legenda felülrajzolják a tökéletes történelmi pontossággal, érvényességgel meg sem ragadható lázadót. Így

válík lázadása, törvényenkívülisége, kópésága, jelképpé és szimbólumává. Ez a szimbólumképzés a mese, a monda, elválaszthatatlan társa a többi törvényenkívüli: betyárok, társadalmi banditák esetében is, a népi lázadók történelmi útítarsa. Kommunista nézőpontból ennek ellenére ezt a szimbólumot (a törvényenkívüliekről alkotott szimbólumot) nem szabad túlértékelnünk, hiszen a mesék, mondák, balladák, az elnyomottak képzeletvilága nem nagyította, formálta hősének líraizált személyét a radikális forradalmiság képviselőjévé. És ne feledjük a mesék, amelyek egyszersemind krónikái az elnyomottak, a kizsigereltek, jobbágyok és szegényparasztok vágy, álom és utópia elképzéseinek, voltaképpen egy szerény lázadót, egy társadalmi banditát rajzolnak meg, és ez nem Robin Hoodról árulkodik elsődlegesen, hanem alakjának megálmodóiról, arról az arctalan tömegről, amelynek kollektív „személyiség”jegyei éppen meséi, történeteik által tárulkozik elének. Példának okáért megnézhetnénk az 1228–1230 körüli, a Sir Robert Thwing vezette mozgalmat, aminek tagjai kifosztották a kolostorokat és az ott felhalmozott gabonát a szegények között szétosztották, hogy róluk vajon mi maradt fenn az elnyomottak agyszüleményeként?

ROBIN HOOD HALÁLA ÉS TEMETÉSE⁽⁵⁾

Robin Hood ment és Little John
Sej-haj, hej-haj, ha-haj,
A rekettyebokrokon át.
Szólt jó Robin Hood:
„Ugye, John, Nyilunk mindig talált?”
Sej-haj, hej-haj, ha-haj.

”De nem hord már az én nyilam,
Karom lankadni kezd,
De néném lánya közelbe lakik,
Ki karomból vért ereszt.”

Szép Kirkleynek tartott Robin,
S időt nem vesztegetett;
De mondják, útja vége felé
Már majdnem összeesett.

Samint elért szép Kirkleybe,
Megrázta a csengetőt,
Felkelt a zárda s a húga volt,
Aki béengedte őt.

„Ó, ülj le, Robin, jó bácsikám,
S igyál sört énvelem!”
– „Ne adj nekem ételt – italt,
Míg meg nem vágod erem!”

„Ó, van nekem egy kamorám,
Kit még sose látta szemed,
Ha úgy tetszik, gyerünk oda,
Ott majd megvágom ered.”

Vezeté liliom-fehér kezén,
Hol a titkos kamora volt,
S vérezteté Robin Hoodot,
Amíg csak a vére folyt.

Karján metszé fel a főeret,
Rázárta a kamorát,
Vérzett Robin még másnap
S az idő már délre járt.

Az ablakszárnyra tekintte Robin
Tán ott juthatna ki?
Oly gyenge volt, hogy nem tudott
Se lemászni, se ugrani.

A kürt szarujára tekintte Robin,
Ott lógott térdinél,
Beléfújt, s három gyenge jelt
Vitt kürtjéből a szél.

Meghallotta ezt Little John,
Egy fa árnyában ült;
„Félek, gazdám már haldokol,
Fáradtan szól a kürt.”

S futa Little John szép Kirkley felé,
Ahogy csak tőle telt,
S mikor Kirkley-klastromba ért,
Két-három zárt levért.

S hogy végre jó Robinhoz ért,
Hajtott térdet-fejet;
„Egyet kérek — szólt Little John —,
Gazdám, csak egy kegyet!”

Szólt jó Robin: „Milyen kegyet
Engedhetnék neked?”
— „Hadd gyűjtsam fel a klastromot,
Meg a nővéreket.”

”Ó, nem, ó, nem — szólt Robin Hood —,
Nem egyezem bele,
Mert nőt sose bánték, s férfit
Ha asszony volt vele.

Éltében se bánték szép leányt,
Holtomba se bánthatok,
De add ide karcsú ijamat,
S nyilat adj, szakállasot,
S hol majd ez a vessző földet ér,
Nekem ott sírt ássatok.

Tégy gyepárnát fejem alá,
Lábamhoz másikat,

S minek oly kedves muzsikája volt,

Tedd mellém ijamat.
Sírom kavics és zöld gyep legyen,
Az ád szép álmokat.

Hosszú, széles sírt áss nekem,
Spárnám zöld gyep legyen,
Hadd mondják majd, ha meghalok,
Robin Hood itt pihen.”

Megígérték, hogy úgy leszen,
S boldog volt jó Robin,
És eltemeték jó Robin Hoodot
Szép Kirkley mezejin.

William Langland az 1377-ben írott PARASZT PÉTERJÉben lehet először találkozni Robin Hood alakjával. Maga az a tény, hogy Langland egy parasztot választott hőségül, akiben végül is Krisztus testesül meg újra és újra a földön, maga is a tiltakozás egyik eszköze, amely előképe az 1381-es Wat Tyler-féle felkelésnek.

William Morris —Forradalmi naptár, 1888:
Wat Tyler

Wat Tyler, azaz Walter, tetőfedő/zsúpfedél-készítő, a kenti Dartford helység mesterembere volt, és a nagy parasztlázadás vezetője lett, mely Angliában II. Richárd uralkodásának

első éveiben zajlott le, és amely sokkal nagyobb veszedelmet jelentett a kor zsarnokságára nézve, mint azt általában feltételezik. Kelet-Anglia északi részéből terjedt el Essex- és Kent-szerte, valamint a déli part mentén Exeterig. A krónikák beszámolóí szerint Wat Tyler saját lázadásának közvetlen kiváltó oka egy tisztartóval történt szembefordulása volt, aki — a nagyon népszerűtlen Kormány által akkor kivetett fejadót (poll-tax) követelve — brutálisan bánt Tyler fiatal lányával, és ezért Tyler megölte őt fejszéjével, mellyel a léceket szokta hasgatni. De a lázadás gyökerei, melynek

a hősiesség a vezetője volt, egy pusztán adóval szembeni ellenállásnál sokkal mélyebbre nyúltak. A földesurak elleni lázadásig, a jobbágyság megszüntetését célul kitűző mozgalomig. A jobbágyság fokozatosan bérlőkké váltak, és számos nem-szabad földet birtokoltak szabad emberek; és ezek a földesurak megpróbálták jobbágysorba kényszeríteni őket mondván, hogy földjeik jobbági földek, ezért

nekik is jobbágyoknak kell lenniük. Wat Tyler és a kenti bandák 1381. június 11-én Blackheathnél gyűltek össze, és a következő napon onnét Londonba vonultak. A városi népek rokonszenveztek velük így nem ütköztek ellenállásba. Az udvart rémületbe ejtette a Towerban tett látogatásuk, a király London elhagyására készült. Útközben, Smithfieldben játszódott le az a nevezetes jelenet, ahol Wat Tylert aljas módon meggyilkolták, miközben a Népi Ügyet óvatoss, visszafogott mód képviselte. Az uralkodó megígért a felbőszült embereknek mindent, amit csak követeltek, így oszlatta fel gyűlésüket — és magától értetődik, hogy utólag a szétszórtságában tehetetlen népe soraiban végrehajtott tömeges gyilkosságokkal váltotta be ígérését. A lázadást ugyan leverték, az mégis, önnön halála előtt elérte, amire irányult: elpusztította a reakciót, és a jobbágyság megszüntetése egyre gyorsabban és gyorsabban folytatódott Angliában.

A PARASZT PÉTERben a gyónó Sloth barát vallomásai közt az alábbiakat olvashatjuk:

„Miatyánkot, ahogy a papok mondják nem tudok,
csak tudok Robin Hoodról,
meg Chesteri Randolph-ról szerzett verseket,
de Szűzanyáinkról és Urunkról
még egy nyúlfarknyit sem.”

Az egyházi férfiak szemében nem volt a kegyesség és jámborság ne

továbbja a Robin Hood énekek kedvelése (a keresztény egyház a középkorban Európa szerte küzdött a régebbi kultúrából táplálkozó népköltészet ellen). Ezért volt a szerző részéről merészség Sloth vallomásában felillantani a törvényenkívüli személyét, akinél a vallásos tudományok és a világi népköltészet szembeállítása még két további helyen is felelhető:

„Ünnepnap, hétköznapi csak hitvány mesékkal van gondom,
kocsmában templomban egyaránt.
Isten szenvedésével cseppet sem törődöm”

és :

„Nem látogatom a betegeket és a börtönben
láncokon vergődő sínylődőket,
szívesebben hallgatom a piszkos szájú mulatatókat, inkább
nézem a mesterlegények nyári játékeit.
Hazudós meséken kacagok, rászédem szomszédaimat,
de nem olvasom Márk, János, Máté és Lukács írásait.”

Robin Hoodról nem feledkeztek meg a mindinkább kiteljesedő kapitalizmus ellen harcoló munkások sem. 1782-ben született a következő strófa, amikor az élelmiszerárak szabályozását követelve bevonultak Birminghambe:

„Rettentő pörölye
vad hével forog
Mellette lépked Will,
Aki mindig morog,

Legenda, mese, valóság és osztályharc

És mögöttük még vagy
Száz bajtárs vonult,
Mint egykor a derék nép
Ha szólt Robin Hood”

Alakja beépült a munkásfolklorba is, személye szimbólummá lényegült, a forradalmi mozgalom jelképévé, aminek lényege olyan mint a népmesei formula — a mindenkori elnyomott, a szegény ember igazságot tesz, mert az igazság helye a földön van!

Epilógus

A ki manapság komolytalannak, netán elterelő hadmozdulatnak gondolja, hogy a mese és az osztályharc kapcsolatával foglalkozunk az mit sem ért abból, milyen komolyak a munkásosztály versus proletariátus közötti problémák, de egyáltalán nem érti a mai és tegnapi osztályharcok kudarcának hamis tudatú ok és okozati rendszerét sem. Semmiképpen sem érti az osztálytudat szerepét, sem a forradalmi harcokban, sem a társadalmi harc mindennapos „színpadán”. És azt sem érti a szerencsétlen önelégült, amiben él, és amit Guy Debord a „Látvány társadalmának” nevez. Mi éppen hogy, nem menekülünk a valóság elől, hanem a jövő bérmunkás elnyomottainak (hacsak nem következik el addig a világforradalom győzelme) a „mi gyermekeinknek” adunk osztályharcos, osztálytudatos fogódzót, miközben mi magunk is mindjelenben megértjük, ahogyan ti is Manócska és társaid remélhetőleg megértitek, az osztálytársadalom ezernyi arcú valóságát, illetve an-

nak mihamarabbi meghaladásának kommunista szükségszerűségét. „A gyermeknek lehet, lehet és legyen is világnézete, amit az ő megértési fokán az osztályharcos mese adhat neki.” — így summáznánk szándékunkat.

„Vajon nem a társadalom határozza-e meg a ti neveléseketeket is? Nem azok a társadalmi viszonyok határozzák-e meg, amelyek közt neveltek benneteket, vagyis a társadalomnak az iskola stb. révén történő közvetlen vagy közvetett beavatkozása? Nem a kommunisták találták ki a társadalom hatását a nevelésre; ők csupán megváltoztatják e hatás jellegét, kiveszik a nevelést az uralkodó osztály befolyása alól.

A családról és a nevelésről, a szülők és gyermekek közötti meghitt viszonyról hangoztatott polgári szólamok annál visszataszítóbbak, minél inkább széttepi a nagyipar a proletárok családi kötelékeit, minél inkább közönséges kereskedelmi cikké és munkaszerszámmá változtatja a gyermekeket.” — elevenítjük fel elvtársunk sorait.

A forradalmi viharok kora készítette az egyik leggazdagabb képzeletű orosz költőt — ahogy azt Roman Jacobson írja —, Velimir Hlebnyikovot a népmese hagyományos képeinek vizsgálatára. Az orosz tündérmese ismeri a varázsszőnyeget, amit Magától Repülőnek (szamoljot) hívnak, és ismeri a varázssasztalt, ami magától megterül, hogy jóllakassa a hőst: ezt Magától

Megterülőnek (szamobranka) nevezik. A Magától Repülő elnevezés lett a mai orosz nyelvben a repülőgép neve. „A Magától Repülő — írja Hlebnyikov egyik versében —, az égen közlekedik. De hová lett a Magától Megterülő Asztal, a Magától Repülő társa? Szerencsétlenség áldozata lett, vagy börtönbe vetették? Én hiszek a tündérmesékben; igaz tündérmesék voltak, de valóság lett belőlük.”

A polgárháborúban Lenint lenyűgözték a tündérmesék, és megjegyezte, ha valaki megvizsgálná őket társadalmi és politikai szempontból „gyönyörű tanulmányokat írhatna ezen anyag alapján népünk reményeiről és vágyairól”.

Ugyanebben az időben az ellentáborban Jevgenyij Trubeckoj, filozófus és esszéíró, Afanaszjev meséin gondolkodva pontosan ezeket a vágyakat próbálta meghatározni a „másik birodalomról” és kutatóiról az orosz népmesében. A szerző éppen azt tekinti az orosz tündérmesék legjelegzetesebb sajátosságának, hogy ennek a másik világnak a keresése kerül előtérbe. A kiközösítettek más társadalom felé tartanak, hogy „jobb helyet és könnyebben megszerezhető kenyeret” találjanak maguknak. E cél elérése érdekében a „jóembernek” el kell sajátítania a „ravaszág tudományát”, vagy egyszerűen „meg kell tanulnia látni”. A hős pedig kijelenti: „Elmegyek, de nem tudom hová, elhozom, de nem tudom mit.” Ezt hiszi: „Három év a tekervényes úton vagy három óra az egyenesen — csak hogy az az út nem járható.” De az álomhoz hasonló fantázia összesűríti az utazást: „Útja akár hosszú volt, akár rövid, megtette.” A mese ezt a másik birodalmat földi színekkel festi le. A Paradicsom kapuja megnyílik — „És milyen takaros

szoba is az! Hatalmas és tiszta. Az ágy üres, és a párnák teli finom pehellyel.” Az orosz hagyományban rendkívül jellegzetes az a mese, amely a parasztról szól, aki kiötlötte, hogy felmászik az égbe. No, és mit talál ott?: „Egy palota közepén kemence, a kemencében sült liba, szopósmalac, és finom pástétomok, tészták, sütemények!... Egyszóval: Minden, ami szem s szájnak ingere.” Igaz, a paraszt kirándulása úgy ér véget, hogy beleesik egy árnyékszékbe: szánalmas visszatérés ez a nyomorúságos valósághoz, amint azt Jevgenyij Trubeckoj élcelődve jegyzi meg. Ám e mese rímbe szedett epilógusa remekül megragadja e tündéralom lényegét:

Nem az az igazi csoda,
Hogy a muzsik leesett az égből;
Az a csodák csodája,
Hogy oda felmászott!

Jegyzetek:

Montázsok, kollázsok, egymásra csúsztatott ha tetszik, ha nem, összeboronált történelmi, gazdaságtörténelmi, néprajzi, irodalomtörténelmi, szépirodalmi idézetek, leírások, elemzések darabjaiból áll kiadványunk, amely nem formál jogot holmi eredetiségre, szerzői öntetszelgésre. Nagyon is egyetértünk Lautréamont, Bordiga és szituacionisták külön figyelmet érdemlő, a magántulajdon, a tulajdon fenevad elleni radikális támadásaival! Mi is, mint az összes kommunista, a szellemi magántulajdon ellen is vagyunk és általában mindenféle magántulajdon és egyáltalán a tulajdon „fenomenális vi-

lágával” tősgyökeresen szemben állunk! Az, hogy mégis megadunk neveket, olvasnivalókat, az nem jelent többet minthogy tekintettel vagyunk arra, hogy a valódi/leendő osztályharcos érdeklődőnek (és gyermekeinknek, a forradalmi jövőnek) akarunk támpontot nyújtani, ha te, ő és Manócska hozzá akartok nyúlni Robin Hood és korának témájához.

A középkori gazdaság- és társadalomtörténet tekintetében Pirenne, M. Bloch, G. Duby és egyáltalán az Anales iskola termékeit kell forgatni, és nem idealista tisztán burzsoá idelógiai alapon álló „bombaszakértőket”. A marxista Morton AZ ANGOL NÉP TÖRTÉNETE című kötetét is érdemes lapozgatni. Hozzájuk párosítva a középkori világképek ragyogó

elemzőjét A. Gurevi-cset, Bahtyint, a mindig alapos inkább reneszánsz mániás Braudelt... továbbá Peter Burke NÉPI KULTÚRÁ-ja is megteszi, és persze ha hozzáférsz, akkor középkori krónikások is forgat-hatóak, pl. a hatalom seggdugaszának Froissartnak krónikái. A Robin Hood meseregényeket, majd mindegyikőjüket érdemes elolvasni, ám-

bár sok mindenben hasonlítanak. A Neil Philip-féle képeskönyv üde kivétel, amely az ismert történeten, mesén túl magáról Robin Hood feltételezett történelmi koráról is leírást ad. Kiválóak azonban a népballadák erről lentebb szólunk. A folklóristák, akiket elértünk többnyire e tárgyban érdektelenek, ahogyan manapság nem divat történelmi materialista alapon néprajzot firkálni, sem

A True Tale of ROBIN HOOD.
 Or, A True Tale of the Life and Death of that renowned Outlaw John Earl of Huntingdon, vulgarly called Robin Hood, who lived and died in A. D. 1198: being the 9th. year of the Reign of King Richard the First, commonly called Richard Coeur de Lion.
 Carefully collected out of the truest Writers of our English Chronicles: and published for the Satisfaction of those who desire to see the Truth.

FRONTS: DR. J. CLARK, W. P. HUGHES, 1852.
 DR. J. CLARK, W. P. HUGHES, 1852.

mesékről komolyan beszélni (fő a burzsoá tudományosság és a nacionalista hagyományörzés!), és szinte mindent elvisz, magával ragad az ellenforradalmi metafizikai idealista szellemtudomány árhulláma. A mesék történeti elemzése terén szerencsére korábbi marxisták — történelmi materialisták vitték a prímet. Bahtyin, Propp, R. Jacobson, Darnton, Ortutay (vele azért óvatosabban, ugyanis nem nélkülöz „bizonyos nacionalista bájokat”,) és Meletyinszkij írt alapműveket, és az ebből a sorból kilógó, de tartalmas Monti János mesekutató, akit nem igazán csapott meg a történelmi materializmus szele. Végül, de csak mesetörténeti-elemző alapon, a 30 évvel ezelőtti Nagy Olga írt használható szövegeket (aki később tökéletesen idealista, debil „keresztény árnyéklovassá” torzult). A társadalmi banditizmusról erős kritikával ugyan, de még mindig Hobsbawm könyve a leghasználhatóbb. Jók Gombos Imre Robin Hood népballadákról írt jegyzetei is. William Morris középkori megközelítései állandóan izgalmasak, elevenek, frappánsak, és hitelesek (ezért az egyiket fent teljes terjedelmében közöltük is). R. H. Hilton: THE ORIGINS OF ROBIN HOOD, és másik műve BOND MEN MADE FREE — MEDIEVAL PEASANT MOVEMENTS AND THE ENGLISH RISING OF 1381, illetve Danielle Coyle: THE OUTLAWS OF MEDIEVAL ENGLAND és Maurice Keen: THE OUTLAWS OF MEDIEVAL LEGEND is szemügyre vételezhetőek. De elszalad velünk a ló, legyen elég ennyi!

^① Eco BAUDALINOja, varázslatos „meseregénye” földi édenkertről és poklóról regél. A Robin Hood történetek végtelen áradata szűkebb vetületű históriák sora. Igazság és boldogságkeresésük

nem a világ „megváltoztatására” épül, és nem is vetekedhet a kommunisztikus utópiák mélységével, radikalizmusával, látomásos erejével, csak a maga szerényebb eszközeivel mutatja meg az elnyomottak és mesélők fantáziálását az igazságosztó „törvényenkívüliekről”. Füzetünk elején a világválságról trécseltem, de közben kialakult bennem „történetünk” közlésének valódi értelme: „Más világokról képezelegni pedig azért jó, hogy elfelejthessük, mennyire keserves a világ, amelyikben élünk... míg rá nem jöttem, hogy aki más világokat képzel el az előbb-utóbb emezt is megváltoztatja.” Baudolino elbeszélései János Pap országáról „feleleveníti” az osztálytörténelemből kilépő fantázia meséjét. E fenti

idézetet pedig azért citáltam, hogy lássuk az osztályharcos mesék, balladák, mondák, versek, legendák, utópiák miként segíthetnek hozzá a gyerekek osztálytudatos neveléséhez,

a kapitalista fantázia monopolium gyárak lebontásához, egészében magának a tőkés rendszernek a szétveréséhez, a megismerés folyamatában történelmi tapasztalataink elmélyítéséhez.

Miközben jól is érezzük magunkat: hitet, „társakat”, erőt kapunk, kreatívabbak lehetünk általunk — a forradalmi mese, a lázadó de akárcsak társadalom kritikus mese megtermékenyítheti mindnyájunk gondolatait! A munkaerőképzés napi sodrában — a fegyelem és a burzsoá rend társadalmában a jövő bérmunkásai a

munkásosztálybeli gyerekek vallásos, nacionalista, burzsoá ideológiai hulladékot kapnak nap-nap után. Az „építő mese” kritikus befogadása által ellenszérumhoz juthatnak — de nem reformista ellennevelési szubkultúrához, vagy a ma annyira divatos pszichologizáló idealista, egoista, burzsoá alapokon nyugvó értékrendhez, netán hagyományörző családcentrikus nacionalizmushoz / rasszizmushoz / irredentizmushoz / fasizmushoz.

Az „építő mese” által tényleges osztálytudatos nevelésben részesülve Teri, Feri, Rózsa, Sára és te drága Manócska ráeszmélhettek arra, hogy „világunk”, a tulajdonfenevad hona nem minden világok legjobbika! Nekünk, felnőtteknek is a tőke világának állandó kiképzésében van részünk, hiszen jó állampolgárok, becsületes állampolgárok, bérmunkások, rabszolgák, fogyasztók, pauperizáltak és forradalmárok, mind-mind a tőke ítéletvégrehajtóinak szerepébe vagyunk kényszerítve. A mese felnőttként is megszólíthat bennünket, ha nem veszett ki belőlünk idő előtt a játékra való hajlam, a valódi közösség iránti igény, és ha nem elvárásolni akarjuk fantáziánkat, hogy magunk is hobbitoká váljunk és beleragadjunk egyfajta idealizált világba. A „mesében az egész teremtet világ engedelmeskedik a mese hősének, kitégul minden keret, minden határ leomlik, amibe a mesehős beleütközik”. A hősnek nem szabad elbuknia, győznie kell. Ez beletartozik a mesevilág rendszerébe. Ez a megingathatatlan igazság, Rörich szerint a mese happy endje, korrigálja a legtragikusabb sorsot is. „A mindenkori elnyomott nép, a szegény ember így vesz elégtételt magának. Az igazsághelye a földön van! A mese ezen a földön ígéri az igazságot.”

Az osztályharcos mesék megismerése nem pusztán az osz-

tálytársadalom megértésének útja a gyerek számára, több annál, az osztálytudata, az ébredező osztálytudata még további elmélyülésének egyik igen tartalmas folyamata. A gyermek értelme nemcsak befogadó, hanem reprodukív tevékenységre is képes, és még tovább lépve nem lehet megelégednünk a mesék, történetek, pusztá bemutatásával, hanem távolabbra kell néznünk — a kommunista forradalom akarására, amiben föltétlenül segítségünkre lehet az osztálytársadalommal szemben álló, avagy azt kritizáló mesék, történetek kritikai „átélése”. Minderről részletesebben most készülő kiadványunkban írunk majd:

DE TE FABULA NARRATUR

(rólad szól a mese) anarcho-kommunista kiadó:

A VIHARMADÁR – MESÉK RÉKA MANÓNAK

osztályharcos népmesék, mesék, mondák,

versek, elbeszélések gyerekeknek,

avagy kalandozások az osztálytársadalom birodalmában

⁽²⁾ Az itt közölt Robin Hood születését elbeszélő balladát, ami Jamieson: POPULAR BALLADS (1806) kötetében jelent meg először, nem tartják hitelesnek.

Talán többet kellett volna írni az egész Robin Hood népballada sorozatról, hiszen az bennük a sajátos, hogy teljesen eltérő korszakokban keletkeztek, de stílusukban és világképükben meglehetősen homogének. Kiadványunknak ezek a legfontosabb forrásművei, és ezekre épül a későbbi Robin Hood folklór — szin-

te az összes meseregény, regény, novella, film, színdarab, képre-
gény. Közülük a VÍZBEFÜLT SZERETŐK — ANGOL ÉS SKÓT NÉPBAL-
LADÁK kötetben néhány magyarul is olvasható.

⁽³⁾ báró és a grófi rang közti főméltóság az „uralkodó osztály tagja”

⁽⁴⁾ Ennek a balladának írott változata a XVIII. század előtti időkből
nem maradt fenn.

⁽⁵⁾ Megjelent J. Ritson: ROBIN HOOD — A COLLECTION OF ALL
THE ANCIENT POEMS, SONGS, AND BALLADS című könyvében
1796-ban

mozgalmi brossúrák, kiadványok, zenék, filmek,
terjesztése

**GON
DOL
KODÓ**

**AUTONÓM
ANTIKVÁRIUM**

1012. Budapest, Logodi utca 51. szám alatt
elérhetőség: gondolkodo@citromail.hu.
web: www.gondolkodo.cjb.net